

SUVREMENA ARHITEKTURA VALENCIJE

Raskošne i futurističke suvremene građevine

PRIPREMILA:
Božena Tušar

Sve je potaknuto katastrofalnom poplavom 1957. nakon koje je preusmjerena voda rijeke Turije, a dio je riječnog korita pretvoren u zeleni park s raskošnim sadržajima te mnogo staza, fontana, jezera, cvijeća, sportskih terena i sl.

Valencia je glavni grad istoimene španjolske pokrajine koja se nalazi na obali Sredozemnog mora, a ujedno s više od 800 tisuća stanovnika i treći grad po veličini u toj državi. Ime je latinskog podrijetla (valentia = vrijednost, snaga), a grad je ponosan na svoju dugotrajnu povijest. Osnovao ga je 138. pr. Kr. rimski konzul Julije Brut (Decimus Junius Brutus Callaicus). Nakon propasti Rimskog Carstva Valenciju osvajaju Vizigoti, a potom 714. godine dolaze Arapi (Mauri) koji su ga zauzeli mirnim putem. Grad su nazvali Balansiya i bio je značajan obrtnički centar poznat po proizvodnji papira, svile, keramike i stakla. Iz arapskog su vremena sačuvane brojne građevine, poput tornja katedrale koji je nekad bio minaret na džamiji. Valenciju je 1094. oslobodio legendarni ratnik Rodrigo Díaz de Vivar, poznatiji kao El Cid koji je džamije pretvarao u crkve nastojeći Valenciju pretvoriti u kršćansko središte. Nakon smrti 1099. gradom je neko vrijeme vladala njegova udovica, a 1102. su ga ponovo osvojili Arapi. Valenciju je 1238. zauzeo kralj Jakov I. Aragonski i u njoj osnovao Valencijsko kraljevstvo u sastavu Kraljevstva Aragon, a tada je iz grada protjerano 50.000 Arapa.

Valencijom su dugo vladali Mauri koji su je pretvorili u obrtničko središte poznato po proizvodnji papira, svile, keramike i stakla, a konačno je oslobođena 1238. godine

U razdoblju što slijedi Valencia postaje jedan od najznačajnijih gradova na Sredozemlju. U tom je gradu osnovana

prva tiskara na Pirinejskom poluotoku, a 1478. tiskana je prva Biblija na lokalnom valencijskom narječju katalonskog jezika. Krajem 15. st. ujedinjene su kraljevine Aragon i Kastilja pa je tako stvorena Španjolska. Valenciju su tijekom rata za španjolsko nasljeđe 1706. zauzeli Englezi. Nakon njihova odlaska, španjolski je kralj ukinuo povlastice koje

Katedrala s tornjem koji nekad bio minaret

Pročelje gotičke građevine *Loža svile*

je Valencia dotad imala jer je u ratu bila protiv kralja. Grad je 1811. bio zauzeo Napoleonov general Suchet.

Tijekom španjolskoga građanskog rata Valencia je bila na strani republikanaca, pa je neko vrijeme u njoj bilo sjedište vlade. Zbog toga je nakon rata diktator Francisco Franco zabranio svaku uporabu valencijskog narječja. Tek se 1982. nakon povratka demokracije obnavlja samouprava i valencijsko narječje ulazi

u službenu uporabu kao drugi službeni jezik u Španjolskoj.

Valenciju je 2006. posjetio papa Benedikt XVI. i pritom proslavio Svjetski dan obitelji, a koristio je i kalež za koji se vjeruje da je "sveti gral" s Isusove posljednje večere, a čuva se u katedrali u Valenciji.

Valencia je turistima veoma zanimljiv grad zbog brojnih kulturno-povijesnih spomenika. Posebno se ističe gotička

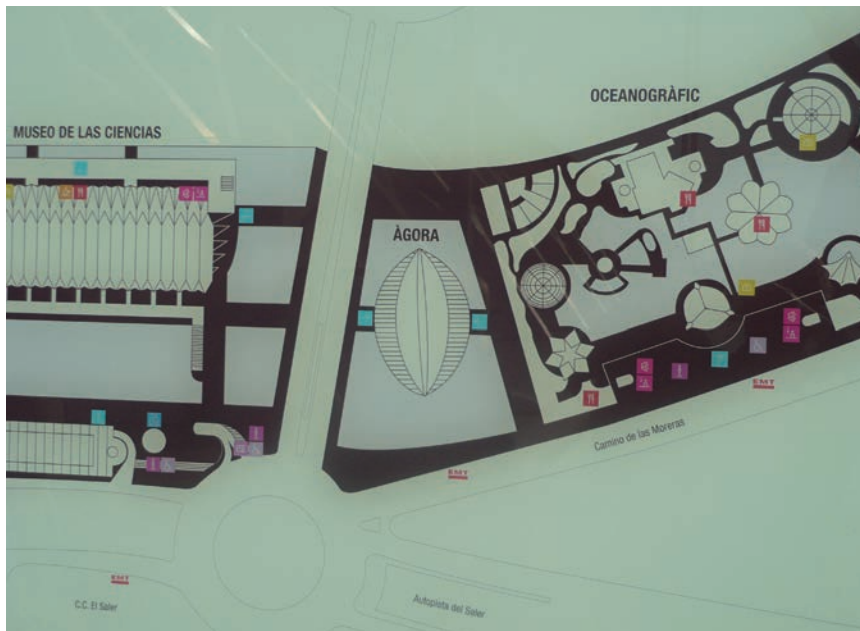
građevina *Loža svile* (*Llotja de la Seda*) u kojoj se godinama trgovalo svilom, isključivo prikazivanjem uzoraka, koja je danas pod zaštitom UNESCO-a. U gotičkom stilu je i katedrala iz 15. stoljeća s već spomenutim tornjem iz arapskih vremena, a ima i drugih građevina iz tog doba. Glavni su simbol stare Valencije ostaci gradske utvrde s vratima *Las Torres* s dijelom srednjovjekovnoga obrambenog zida. Od poznatih građevina treba istaknuti i natkrivenu *Središnju gradsku tržnicu* (*Mercado Centrale*) koja je s površinom od 8000 m² na dvije etaže jedna od najvećih u Europi.

Ipak u ovom se prikazu predstavlja pet građevina suvremene arhitekture koje su izgrađene u napuštenom suhom riječnom koritu rijeke Turije. Njihov položaj i namjena prikazani su na dijelu plana grada.

Novo su pomalo futurističke građevine potaknute velikom katastrofalnom poplavom 1957. godine. Zahvaljujući prikupljenim donacijama napravljen je velik hidrotehnički projekt regulacije rijeke Turije koja je projektom *Plan Sur de Valencia* podijeljena u dva korita. Voda je prije ušla u Sredozemno more preusmjerena u novo korito koje s juga zaobilazi grad. Tako se sada postojeće staro "suho" riječno korito velike širine

Pročelje tržnice *Mercado Centrale*

Unutrašnjost središnje gradske tržnice

Položaj pojedinih građevina u Gradu umjetnosti i znanosti

prostire kroz središte grada gotovo do morske obale. Korito je stoga s okolišem pretvoreno u velebni kompleks novih suvremenih građevina.

Veći je dio riječnog korita pretvoren u zeleni park nazvan Turijin vrt (*Jardin del Turia*) u kojem je mnogo staza, fontana, jezera, cvijeća, sportskih terena, restorana, kafića, umjetničkih djela i drugih sadržaja. Park je posebno pogodan za bicikliste i pješake jer gradski promet teče preko mostova koji premošćuju negdašnje riječno korito.

Gradnja je suvremenih građevina započela 1991. na poticaj slavnog arhitekta Santiaga Calatrave koji je u suradnji s Félixom Candelom realizirao cijeli kompleks

Gradnja je suvremenih građevina započela 1991. na poticaj svjetski poznatoga španjolskog arhitekta i građevinskog inženjera Santiaga Calatrave rođenog 1951. u Valenciji, koji je u suradnji s arhitektom Félixom Candelom realizirao kompleks nazvan *Grad umjetnosti i znanosti* (na valencijanskom *Ciutat de les Arts i les Ciències*).

Zgrada *l'Hemisfèric* podsjeća na vjeđu koja se otvara i zatvara

U kompleksu je dosad izgrađeno pet dojmljivih građevina, ali i brojni novi urbani sadržaji u okolišu, od kojih se posebno ističe botanički vrt i rekreativne šetnice u dužini od desetak kilometara.

Zgrada *l'Hemisfèric* sastoji se od *Imax* kina, planetarija i laserskog displeja. Građena je tako da sliči oku diva i ima približnu površinu od 13.000 m². To je ujedno i prva zgrada u Gradu umjet-

nosti i znanosti koja je dovršena 1998. Oblikom pomalo podsjeća na vjeđu koja se otvara i zatvara, a stakleni donji dio pokraj vode pridonosi iluziji oka kao cjeline. U vrhu je konstrukcije planetarij dug 110 m i širok 55,5 m koji se otvara posebnim izduženim aluminijskim tendama. Otvaranjem se kupole otkriva zjenica oka, nazvana *Ominax* teatar. Zgrada je podijeljena na pola betonskim stubama koje se lučno spuštaju prema predvorju. Podzemni su prostori osvijetljeni i sastoje se od prozirnih staklenih ploča s pješačkim stazama. Prozirni krov pridržavaju betonski lukovi koji su povezani u potopljenju galeriji. Na posjetitelje poseban dojam ostavlja činjenica da dvoje ljudi na suprotnim stranama mogu nesmetano međusobno razgovarati.

Prva je izgrađena zgrada *l'Hemisfèric* koja se sastoji od *Imax* kina, planetarija i laserskog displeja, a građena je tako da podsjeća na oko diva

Muzej znanosti princa Filipa (El Museu de les Ciències Príncipe Felipe)

Zgrada Muzeja znanosti princa Filipa

interaktivni je muzej znanosti koji podsjeća na kostur kita i zauzima u tri etaže više od 40.000 m². Ujedno je to jedna od najvećih zgrada u Španjolskoj jer je duga 220 m, široka 80 m i visoka 55 m. Zapravo se radi o svojevrsnoj zbirci izložaka koja više služi za zabavu nego za znanstveno obrazovanje. Velik je dio prizemlja pretvoren u košarkaško igralište pod pokro-

viteljstvom lokalnog tima. S prvog je kata prekrasan pogled na Turijin vrt i okolno jezero, a na drugom je katu izložba *Nasljeđe znanosti* posvećena znanstvenicima, kao što su Santiago Ramon y Cajal, Severo Ochoa i Jean Dausset. Na trećem katu, nazvanom "kromosomska šuma" prikazana je struktura ljudskog DNK, a postavljene su i izložbe posvećene svemirskim

prostranstvima. Zgrada je poznata po svom obliku, geometriji, uporabi materijala i uklapanju u prostor, a u nju je ugrađeno gotovo 20.000 m² stakla, 58.000 m³ betona i 14.000 tona čelika. *L'Umbracle* je uređena šetnica s autohtonim biljnim vrstama Valencije (poput bušina, tršlje, ružmarine, lavande, kozje krvi, bugenvilije, palme...). U unutrašnjosti je tzv. *Staza skulpture*, otvorena umjetnička galerija sa skulpturama suvremenih umjetnika (Miquel de Navarre, Francesco Abbot, Yoko Ono i dr.), a *Umbracle* je i dom brojnih slobodnostojećih kipova. To je zapravo svojevrsni ulaz u *Grad znanosti i umjetnosti*. Dug je 320 m i širok 60 m, a nalazi se na južnoj strani kompleksa. Ima i mnogo lukova (55 čvrstih i 54 plutajućih) oko kojih se svijaju povijuše. Biljke su pomno odabrane tako da se u svakom dijelu godine mijenjaju boje.

L'Oceanogràfic je najveći akvarij u Europi koji je izgrađen u obliku lopoča, a svaka zgrada predstavlja različita vodena okruženja

L'Oceanogràfic je oceanografski park na otvorenom, a ujedno sa 110.000 m² i 42 milijuna litara vode najveći akvarij u Europi. Izgrađen je u obliku lopoča i djelo je arhitekta Félix Candela. Svaka zgrada predstavlja različita vodena okruženja, poput močvara i jezera, umjerenih i tropskih mora, oceana i polarnih mora. Akvarij je dom za više od 500 različitih vrsta morskih i vodenih organizama, ponajprije riba, ali i drugih organizama, poput meduza, zvjezdača, ježinaca, morževa, morskih lavova, tuljana, pingvina, kornjača i sl. Postoji i poseban dio s močvarnim pticama.

Palača umjetnosti kraljice Sofija (El Palau de les Arts Reina Sofia) operna je kuća i centar za raznovrsne umjetničke performanse. Sastoji se od četiri velike prostorije, poput glavne sale, učionice, amfiteatra i komorne scene. Posveće-

Ulaz u l'Umbracle

Zgrada oceanografskog parka *l'Océanogrâfic*

na je glazbi i scenskim umjetnostima i okružena s 87.000 m² krajolika i vode te 10.000 m² šetnica. U svim se prostori-

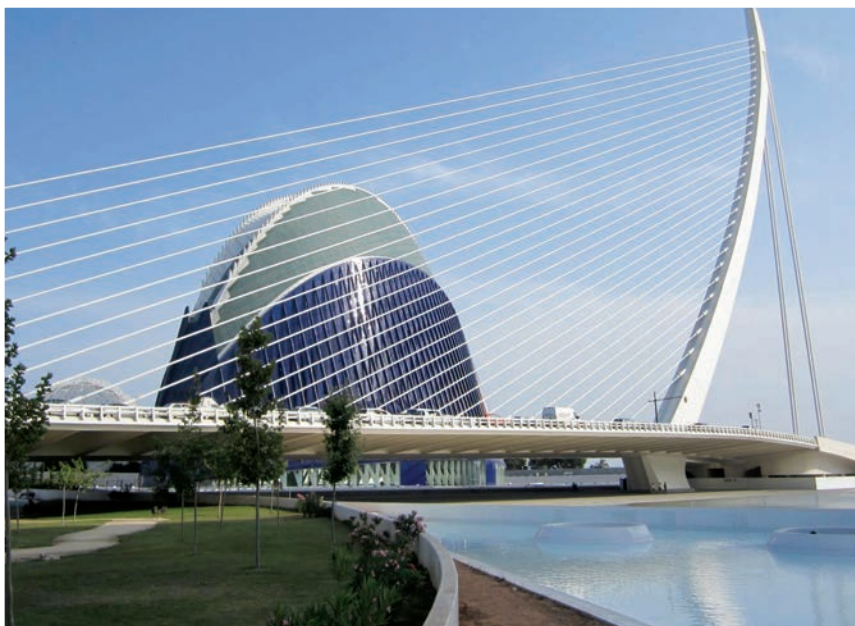
ma održavaju opere, predstave i glazbene izvedbe. Panoramski liftovi i stubišta povezuju platforme na različitim visina-

ma. Zgrada izvana poput krova pokriva metalno pero pridržano s dva potpornja te dugačko 230 m i visoko 70 m.

Zgrada operne kuće i centra za umjetnost

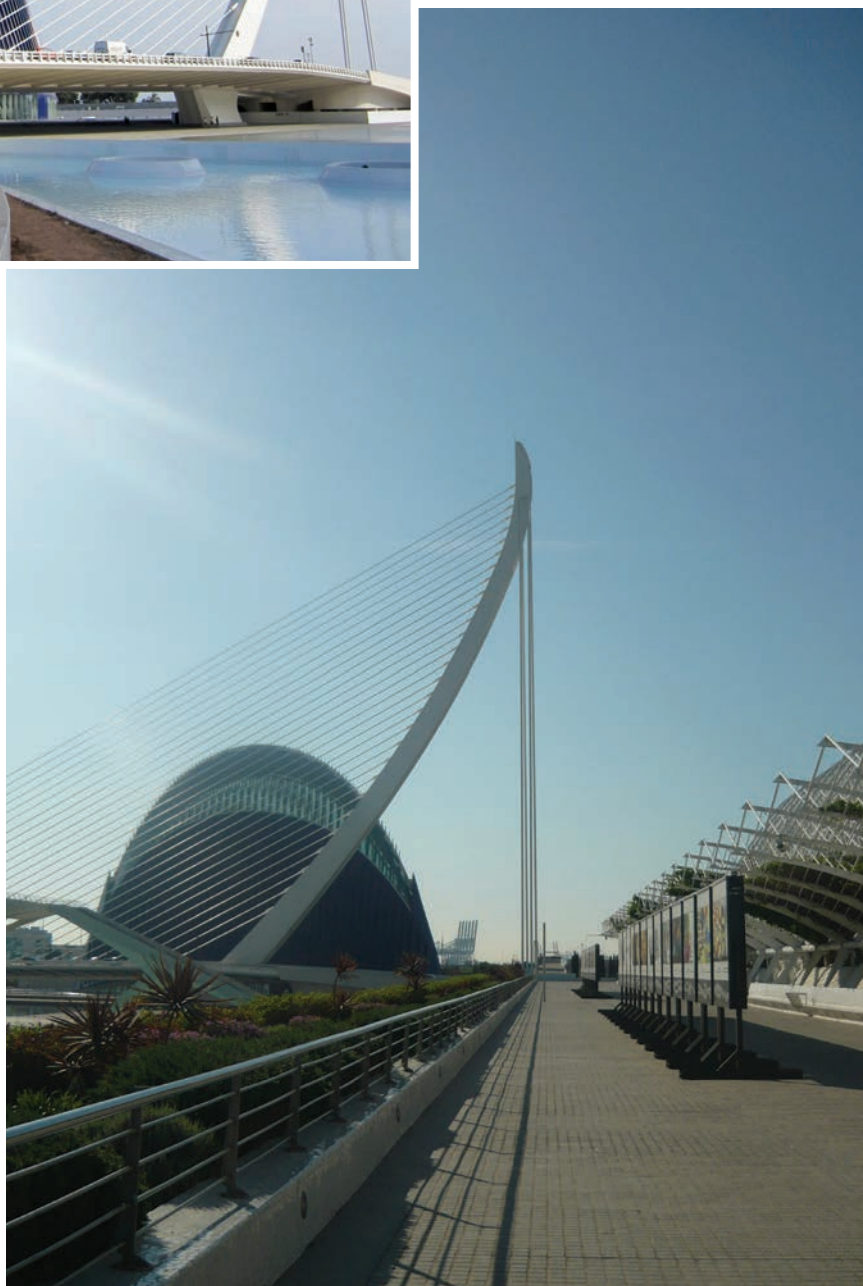

L'Agora otvoreni prostor za koncerte i sportske događaje i most *l'Assut de l'Or* u prvom planu

Most *l'Assut de l'Or* (*Pont de l'Assut de l'Or*) viseći je most koji povezuje obje strane negdašnjega riječnog korita, a stup visok 125 m je najviša točka u gradu. Izgrađen je 2008., a projektant je dakako Santiago Calatrava. Ime *l'Assut de l'Or* doslovno znači "brana od zlata", a odnosi se na branu koja je nekad bila na tom mjestu. U blizini je i *l'Agora*, pokriveni otvoreni prostor ponajprije za koncerte i sportske događaje, ali i druge raznovrsne raznih poput predstava, izložbi, konvencija, kongresa i sl.

L'Assut de l'Or je viseći most koji povezuje obje strane negdašnjega riječnog korita i projektirao ga je Santiago Calatrava, a stup visok 125 m je najviša točka u gradu

U *Gradu umjetnosti i znanosti* planirana su i tri nebodera nazvana *Torres de Valencia* visine 308, 266 i 220 m. Taj je dio projekta na čekanju, a mala je mogućnost da ikad bude izgrađen. Projektiranje je te velike turističke

Dio sadržaja *Grada umjetnosti i znanosti*

atrakcije, ali za mnoge i megalomanskog projekta, započelo 1991., a radovi su otvoreni 1994. i početkom 1998. otvoren je *L'Hemisfèric*. Nedugo potom otvoren je *Muzej znanosti princa Filipa* iako još nije bio u cijelosti završen. Krajem 2002. započeo je s radom *L'Oceanogràfic*, a krajem 2005. *Palau de les Arts Reina Sofia* postala je glavna operna kuća u Valenciji.